

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
University Business Academy in Novi Sad

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије Београд
Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade

ФАКУЛТЕТ ЗА
ПРИМЕЊЕНИ
МЕНАЏМЕНТ
ЕКОНОМИЈУ
И ФИНАНСИЈЕ

MEFKON24

International Scientific & Professional Conference

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНО-СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

INNOVATION AS AN INITIATOR OF THE DEVELOPMENT

ИНОВАЦИЈЕ КАО ПОКРЕТАЧ РАЗВОЈА

INTERNATIONAL CONFERENCE PROCEEDINGS

ЗБОРНИК РАДОВА СА МЕЂУНАРОДНОГ СКУПА

I N N O V A T I O N S

December 5th
Belgrade, 2024

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
University Business Academy in Novi Sad

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд
Faculty of Applied Management, Economics and Finance, Belgrade

MEFkon 2024 / МЕФкон 2024

International Scientific & Professional Conference

Међународна научно-стручна конференција

**INNOVATION AS AN INITIATOR
OF THE DEVELOPMENT
ИНОВАЦИЈЕ КАО ПОКРЕТАЧ РАЗВОЈА**

INTERNATIONAL CONFERENCE PROCEEDINGS
ЗБОРНИК РАДОВА СА МЕЂУНАРОДНОГ СКУПА

December 5th 2024, Belgrade

Београд, 5. децембар 2024. године
Међународна научно-стручна конференција
МЕФкон 2024:

„Иновације као покретач развоја“

Зборник радова са међународног скупа

**Радови су објављени у изворном облику.
Аутори су одговорни за правопис и садржај
својих радова. Копирање делова или целог текста
није дозвољено.*

Belgrade, December 5th 2024

International Scientific & Professional
Conference MEFkon 2024:

“Innovation as an Initiator of the Development”

International Conference Proceedings

**Papers were published in the original form.
Authors are responsible for the content and
language of their papers. Copying of some parts or
whole text is not allowed.*

Издавач / Publisher

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије Београд
Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade

За издавача / For the Publisher

Miodrag Brzaković, PhD, Council President

Darjan Karabašević, PhD, Dean

Уредници / Editors

Darjan Karabašević, PhD

Svetlana Vukotić, PhD

Gabrijela Popović, PhD

Технички уредници / Technical editors

Sanja Anastasija Marković, MSc

Vuk Mirčetić, PhD

Дизајн / Design

Strahinja Vidojević, Bsc

Штампа / Print

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије Београд
Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade

Тираж / Number of copies

100

ISBN 978-86-84531-76-8

Republic of Serbia

MINISTRY OF SCIENCE,
TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT AND INNOVATION

International Scientific & Professional Conference “Innovation as the initiator of development” is financially supported by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia.

Република Србија

МИНИСТАРСТВО НАУКЕ,
ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА И ИНОВАЦИЈА

Међународна научно-стручна конференција “Иновације као покретач развоја” финансијски је подржана од стране Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

Организатор / Organizer:

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Србија

Faculty of Applied Management, Economics and Finance, Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Суорганизатори / Co-organizers:

Higher School of Finance and Management, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration (RANEPA), Moscow, Russia

Faculty of Computers and Applied Informatics, "TIBISCUS" University of Timișoara, Timișoara, Romania

Faculty of Economics and Tourism "Dr. Mijo Mirković", Juraj Dobrila University of Pula, Croatia

PAR University College of Applied Sciences, Rijeka, Croatia

University "Vitez", Travnik, Bosnia and Herzegovina

The American University of Europe, AUE-FON, Skopje, North Macedonia

Faculty of Management, Herceg Novi, Montenegro

Faculty of Hotel Management and Tourism – Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Serbia

Faculty of Applied Sciences, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

University of Novi Pazar, Novi Pazar, Serbia

Independent University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Serbia

Faculty of Mechanical Engineering, Innovation Center, Belgrade, Serbia

Center for Advanced Researches Skopje, North Macedonia

National Association of Healthcare Professionals of Serbia, Serbia

Regional Chamber of Commerce of Šumadija and Pomoravlje Administrative District, Serbia

Научни одбор / Scientific Committee

Darjan Karabašević, PhD, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia
(*President of the Scientific Committee*)

Marijana Carić, PhD, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Marko Carić, PhD, Faculty of Law, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Dragan Soleša, PhD, Faculty of Economics and Engineering Management, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Cipriana Sava, PhD, Faculty of Computers and Applied Informatics, "TIBISCUS", University of Timișoara, Timișoara, Romania

Selçuk Korucuk, PhD, Giresun University, Buluncak Kadir Karabaş Vocational School, Department of Logistic Management, Turkey

Tamara Floričić, PhD, Faculty of Economics and Tourism "Dr. M. Mirković", Juraj Dobrila University of Pula, Croatia

Iva Slivar, PhD, Faculty of Economics and Tourism "Dr. M. Mirković", Juraj Dobrila University of Pula, Croatia

Roberta Kontošić, PhD, Faculty of Economics and Tourism "Dr. M. Mirković", Juraj Dobrila University of Pula, Croatia

Jamila Jaganjac, PhD, University "Vitez", Bosnia and Herzegovina

Darijo Jerković, PhD, University "Vitez", Bosnia and Herzegovina

Gordana Nikolić, PhD, PAR University College of Applied Sciences, Rijeka, Croatia

Marko Čičin-Šain, PhD, PAR University College of Applied Sciences, Rijeka, Croatia

Aleksandar Stanković, PhD, Faculty of Applied Sciences, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Ružica Đervida, PhD, Faculty of Economics, Independent University of Banja Luka, NUBL, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Temelko Risteski, PhD, Center for Advanced Researches Skopje, North Macedonia

Liljana Popovska, PhD, Center for Advanced Researches Skopje, North Macedonia

Mirko Tripunoski, PhD, The American University of Europe, AUE-FON, Skopje, North Macedonia

Savo Aštalkoski, PhD, The American University of Europe, AUE-FON, Skopje, North Macedonia

Sejdefa Džafče, PhD, The American University of Europe, AUE-FON, Skopje, North Macedonia

Galina Verigina, PhD, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration, (RANEPA), Moscow, Russia

Nikolaj Kovalchuk, PhD, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration, (RANEPA), Moscow, Russia

Irina Altukhova, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration, (RANEPA), Moscow, Russia

Jovana Jovanović, PhD, Faculty of Management, Herceg Novi, Montenegro

Irena Petrušić, PhD, Faculty of Management, Herceg Novi, Montenegro

Zoran Simonović, PhD, Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Serbia

Svetlana Roljević Nikolić, PhD, Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Serbia

Drago Cvijanović, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Serbia

Marija Lakićević, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Serbia

Sonja Milutinović, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Serbia

Milena Podovac, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Serbia

Maja Đurović Petrović, PhD, Innovation Center of the Faculty of Mechanical Engineering, University of Belgrade, Serbia

Snežana Kirin, PhD, Innovation Center of the Faculty of Mechanical Engineering, University of Belgrade, Serbia

Jasmina Lozanović, PhD, Innovation Center of the Faculty of Mechanical Engineering, University of Belgrade, Serbia

Aleksandar Grubor, PhD, Faculty of Economics in Subotica, University of Novi Sad, Serbia

Miodrag Vučić, PhD, National Association of healthcare professionals of Serbia, Serbia

Nebojša Vacić, PhD, National Association of healthcare professionals of Serbia, Serbia

Dragiša Stanujkić, PhD, Technical Faculty in Bor, University of Belgrade, Serbia

Muzafer Saračević, Department of Computer Sciences, University of Novi Pazar, Novi Pazar, Srbija

Ivan Micić, PhD, Faculty of Medicine, University of Niš, Serbia

Zoran Hajduković, PhD, Medical Faculty of the Military Medical Academy, University of Defence in Belgrade, Serbia

Ieva Meidutė-Kavaliauskienė, PhD, Faculty of Business Management, Vilnius Gediminas Technical University, Vilnius, Lithuania

Bratislav Predić, PhD, Faculty of Electronic Engineering, University of Niš, Serbia

Željko Stević, PhD, Faculty of Transport and Traffic Engineering, University of East Sarajevo, Dobo, Bosnia and Herzegovina

Dragan Pamučar, PhD, Military Academy, University of Defence, Belgrade, Serbia

Natalia Vuković, PhD, Russian State Social University, Faculty of Ecology, Moscow, Russian Federation

Milan Stamatović, PhD, Faculty of Business and Law, University Union – Nikola Tesla, Serbia

Darko Vuković, PhD, Saint Petersburg School of Economics and Management, National Research University Higher School of Economics, St. Petersburg, Russian Federation

Aleksandar Đoković, PhD, Faculty of Organizational Sciences, University of Belgrade

Velemir Ninković, PhD, Swedish University of Agricultural Sciences, SLU, Sweden

Hugo Van Veghel, PhD, Belgian Serbian Business Association, Belgium

Desimir Knežević, PhD, University of Priština, Serbia

Jonel Subić, PhD, Institute of Agricultural Economics, Serbia

Elez Osmani, PhD, Institute for Scientific Research, Montenegro

Nikola Ćurčić, PhD, Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Serbia

Marina Milovanović, PhD, Faculty for Entrepreneurial Business and Real Estate Management, University Union-Nikola Tesla, Serbia

Milan Marković, PhD, Innovation Center of the University of Niš, Serbia

Sladana Vujičić, PhD, Faculty of Business Economics and Entrepreneurship, Belgrade, Serbia

Miodrag Brzaković, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Svetlana Vukotić, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Srđan Novaković, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Tatjana Dragičević Radičević, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Ivona Brajević, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Gabrijela Popović, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Oliver Momčilović, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Adriana Radosavac, PhD, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Организациони одбор / Organizing Committee

Gabrijela Popović, PhD, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia
(President of the Organizing Committee)

Sanja Anastasija Marković, MSc, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia
(Vice-president of the Organizing Committee)

Pavle Brzaković, PhD, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Darjan Karabašević, PhD, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Svetlana Marković, PhD, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Olgica Milošević, PhD, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Vuk Mirčetić, PhD, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Goran Jocić, MSc, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Đorđe Pucar, MSc, Faculty of Applied Management, Economy and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia

Vedran Milojica, mag.oec., PhD Candidate, Faculty of Tourism and Hospitality Management, University of Rijeka, Croatia

Dominik Patafta, mag.oec., PAR University College of Applied Sciences, Rijeka, Croatia

Cipriana Sava, PhD, Faculty of Computers and Applied Informatics, "TIBISCUS", University of Timișoara, Timișoara, Romania

САДРЖАЈ / CONTENT

РАДОВИ ПО ПОЗИВУ

INVITED PAPERS

Selçuk Korucuk Ahmet Aytekin	A field study on the barriers encountered in logistics 4.0 applications	1
Muhammad Ali Imran Caniago Jeihan Ali Azhar Muhammad Ghafur Wibowo Joko Setyono	The effect of conventional bank credit, Islamic bank financing, and Zakat distribution on GDP	9
Snežana Knežević Stefan Milojević	Challenges and opportunities in the application of artificial intelligence in financial management and fraud detection	23

РАДОВИ СА КОНФЕРЕНЦИЈЕ

CONFERENCE PAPERS

Ирена Петрушић Бојана Остојић Миљена Цвјетковић	Улога и значај вештачке интелигенције у маркетингу	33
Hawkar Rashid Arab Aram Mohammed-Amin Qadir	The virtual living room: stakeholders and strategies in home decor marketing within the Metaverse	41
Miloš Ivaniš Živan Bajić	Inovacije usluga u savremenom poslovnom okruženju	59
Aleksandra Penjišević Branislav Sančanin	Implications of demographic trends on the long-term stability of the labor market	67
Mirjana Milovanović Vesna Novaković Ivan Tsanov	Administrative barriers as an obstacle to the development of entrepreneurship and the SME sector in the countries of the Western Balkans, with a focus on Bosnia and Herzegovina	75
Zorana Agić Mirjana Milovanović Svetlana Dušanić-Gačić	Inovacije u digitalnoj transformaciji preduzeća u Republici Srpskoj	83
Vesna Šćepanović Ivan Šćepanović Oliver Momčilović	Uslovi za razvoj inovativne delatnosti u ekosistemu e-poslovanja – primer Estonije	93
Binasa Šabanović	Organizaciona kultura i motivacija zaposlenih u kriznim situacijama	99

Selçuk Korucuk Ahmet Aytekin	Factors affecting the key determinants of innovation capacity in manufacturing enterprises	109
Dragan Doljanica Oliver Momčilović Slaviša Aćimović	Poslovne promene u savremenim poslovnim subjektima	117
Nina Kuburović	Primena ISO standarda u cilju optimizacije poslovanja	123
Slaviša Aćimović Oliver Momčilović Miodrag Brzaković Svetlana Marković	Značaj upravljanja poslovnim rizicima u procesu donošenja odluka u organizacijama	129
Ивана Јосифовић Вук Мирчегић	Иновативни приступи запошљавању у савременом пословном окружењу	139
Vesna Martin	Financial stability in a higher inflation rate environment: Case of the Republic of Serbia	149
Драгана Петровић Марија Младеновић Марија Јаношик	Идентификовање лажног финансијског извештавања и процена финансијских ризика помоћу Altman Z-score i Beneish M-score модела	159
Miloš Ivaniš Živan Bajić	Specifičnosti inovativnih procesa u poslovnim bankama	167
Tatjana Dragičević Radičević Srđan Novaković	Decision making factors and fiscal decentralization	177
Нина Митић Светлана Марковић Сузана Дољаница	Својства и карактеристике квалитета услуга са посебним освртом на банкарске услуге	185
Iancu Lavinia Olivia	2024 Rule of Law Report – Romania	191
Олгица Милошевић Срђан Новаковић Нина Николић	Безбедност и квалитет хране у законодавству Републике Србије	199
Милош Граховац	Улога фактора безбедности код уговора о превозу у друмском саобраћају	209
Dragana Petrović Milan Novović Milja Orlandić	Održivi privredni razvoj Republike Srbije i izazovi u globalnom okruženju	215
Маја Ђуровић Јасмина Лозановић	Challenges of decarbonization in EU and Western Balkan countries	223

Milica Lakić Ružica Đervida Zoran Đuričić Cipriana Sava Branka Marković Jelena Jovović	Značaj strateškog plana za rezultate poslovanja i rada NVO – UG "Zdravo da ste" na tržištu Republike Srpske	229
Lazar Đoković Nađa Eminović David Doljanica	Uloga menadžmenta rizika kao ključne strategije za održivost i inovacije u savremenom pozorištu	237
Maja Đurović Jasmina Lozanović	Green hydrogen in the energy transition of the European Union and the Western Balkans	243
Oliver Momčilović Dragan Doljanica Bojan Živadinović	Uticaj ekoloških faktora i ljudske odgovornosti na razvoj turizma (multivarijantna statistička analiza)	249
Meri Ničkova	The influence of local economic growth on the development of rural tourism	257
Saša Čekrlija Ružica Đervida Zoran Đuričić Cipriana Sava	Događaji kao generatori potrošnje u turizmu	265
Gabrijela Popović Đorđe Pucar Dragiša Stanujkić	Hybrid MCDM model for hotel selection leveraging Python for data gathering	273
Nina Nikolić Tijana Đukić	Izbor adekvatnog hotela za izgradnju primenom PSI metode	283
Suzana Doljanica Stevica Deđanski Bojan Živadinović	The role of digital technologies in driving tourism service sales	289
Nikola Vuksanović Adriana Radosavac Dunja Demirović Bajrami Milica Lakić	Religion, culture and socio-demographic characteristics of tourists as main determinants in food consumption at a destination	297
Срђан Маричић Ана Вељић Кристина Јауковић Јоцић	Мултимедија као покретач образовног процеса	303
Gabrijela Popović Vuk Mirčetić Svetlana Vukotić Darjan Karabašević	Academic staff selection based on the MCDM approach	311
Јована Љубисављевић Марко Марковић Ана Вељић	Дигиталне иновације у учењу страних језика: Компаративна анализа различитих технологија и њихова примена међу студентима	319
Адмир Метић Мина Маврић	Истраживачка настава природе и друштва: компетенције учитеља за учење изван учионице	329

Јелена Ђокић Сара Томашевић	Дигитализација у образовању: изазови и могућности савремене наставе	337
Срђан Маричић Ана Вељић Кристина Јауковић Јоцић	Административни портал “Моја средња школа”; предности у пословима завршног испита ученика у основним школама и њиховог уписа у средње школе	351
Лазар Ђоковић Сузана Дољаница Светлана Марковић	Евалуација и рангирање производних предузећа применом TOPSIS методе према критеријумима перспектива развоја и учења	359
Milovan Paunić Marko Filijović	Biomimicry potential in structural engineering	365
Dušan Rajčević Ivona Brajević Francine Niedo	Quantum computing – the next frontier in technology	373
Ivan Šušter Srđan Novaković	Upravljanje projektima u IT industriji	383
Душан Рајчевић Ивона Брајевић Борис Јевтић	Дигитални универзум – историја, будућност и примена	389
Mahir Zajmović	Metode i tehnike za provjeru vjerodostojnosti fotografije	399
Алекса Павловић	Предности и мане дигиталних алата и њихов утицај на креативност и перформансе запослених	407

Безбедност и квалитет хране у законодавству Републике Србије

Food safety and quality in the legislation of the Republic of Serbia

Олгица Милошевић¹, Срђан Новаковић², Нина Николић³

¹Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, Србија, olgica.milosevic@mef.edu.rs

²Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, Србија, srdjan.novakovic@mef.edu.rs

³Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, Србија, nina.nikolic@mef.edu.rs

Апстракт: Здравствено-хигијенски безбедна храна представља једно од основних људских права). Храна која задовољава хигијенске и нутритивне стандарде кључна је за спречавање болести и очување здравља. У овом раду аутори дају приказ законодавства Републике Србије у области безбедности хране, којим је постављен основ за систематску контролу од производње до потрошње. Детаљно су анализирани обавезе које је Србија преузела у овој области на свом европском путу и достигнути ниво хармонизације прописа у овој области са тековинама Европске уније. Истакнут је значај примене глобалних, међународних, регионалних и интерних стандарда за безбедност хране и дат је детаљан приказ законске регулативе у Републици Србији. Приказана су предвиђања правца развоја националног законодавства, укључујући примену савремених научних метода у области безбедности хране, која је кључна за минимизирање ризика по здравље и осигурање квалитета хране за све потрошаче, узимајући у обзир да се потпуна безбедност не може гарантовати.

Кључне речи: безбедност хране, квалитет хране, здравље, стандарди и процедуре, EU *acquis*.

Abstract: Health-hygiene safe food represents one of the fundamental human rights. Food that meets hygiene and nutritional standards is essential for disease prevention and health maintenance. In this paper, the authors provide an overview of the legislation in the Republic of Serbia in the field of food safety, which establishes the basis for systematic control from production to consumption. The obligations that Serbia has undertaken in this field on its European path are thoroughly analyzed, as well as the achieved level of harmonization of regulations in this area with European Union standards. The importance of implementing global, international, regional, and internal standards for food safety is highlighted, and a detailed overview of the legal regulations in the Republic of Serbia is provided. Predictions of the development direction of national legislation are presented, including the application of modern scientific methods in this field, which is crucial for minimizing health risks and ensuring food quality for all consumers, bearing in mind that complete safety cannot be guaranteed.

Keywords: Food safety, Food quality, Health, Standards and procedures, EU *acquis*.

Увод

Једно од основних људских права представља приступ здравствено-хигијенски исправној храни, што је зајемчено чланом 25. Универзалне декларације о људским правима из 1948. године (United Nations General Assembly, 1948) ради заштите живота и здравља људи. Исхрана је несумњиво један од најважнијих спољних чинилаца, који условљавају добро или лоше здравље, и утичу на радну способност и дужину људског живота (Југовић и др, 2017). Само када је храна безбедна, може задовољити нутритивне потребе и осигурати свима да живе активан и здрав

живот (United nations, 2024). Према проценама Светске здравствене организације (*The World Health Organization – WHO*) око 600 милиона, тј. скоро 1 од 10 људи у свету, разболи се након што једе контаминирану храну, а 420.000 умре сваке године; око 110 милијарди америчких долара губи се сваке године у продуктивности и медицинским трошковима, који су резултат небезбедне хране у земљама са ниским и средњим приходима; деца млађа од 5 година чине 40% оболелих од болести које се преносе храном, са 125 000 смртних случајева сваке године (World Health Organization, 2024). Небезбедна храна која садржи штетне бактерије, вирусе, паразите или хемијске супстанце изазива више од 200 болести, од дијареје до рака. Такође ствара зачарани круг болести и неухрањености, посебно одојчади, мале деце, старијих и болесних (World Health Organization, 2024).

У ужем смислу, безбедност хране се може дефинисати као одсуство ризика у храни, док у ширем смислу, безбедност хране може да обухвата нутритивне карактеристике хране и информације о непознатим својствима хране, као што су могућности примене генетски модификоване хране и сл. (Савовић и др, 2012). Анализом и проучавањем законске регулативе која се односи на безбедност хране са аспекта савременог друштва, може се закључити да је безбедност хране једна од главних преокупација безбедносне културе савременог човека и да јој се посвећује значајна пажња (Бјелајац, 2017).

Субјекти који послују са храном дужни су да обезбеде испуњеност прописаних стандарда квалитета, а за храну за коју нису прописани услови за квалитет, обезбеђује се испуњеност стандарда безбедности хране. Прописима о квалитету намирница, утврђују се норме у погледу хемијског састава намирница, као и остала квалитативна својства карактеристична за дати производ. На овај начин дефинишу се количине састојака које намирница мора/сме минимално/максимално да садржи, као и састојци које намирница не сме да садржи. Сматра се да је појам апсолутно здраве и неконтаминираних хране нереалан. Тенденција у свим развијеним земљама широм света је да се применом савремених научних метода препознају одређени ризици и сведу на најмању могућу меру (Југовић, 2017).

Болести преносиве храном су један од најраспрострањенијих јавно-здравствених проблема у свету данас. Болести које настају конзумирањем контаминираних хране представљају претњу по здравље и добробит потрошача, укључујући велике економске губитке појединца (Балтић, 2013). Оне ометају социоекономски развој оптерећујући системе здравствене заштите и наносе штету националним економијама, туризму и трговини. Губитак тржишта услед непоштовања стандарда безбедности и квалитета производа је реална опасност, која се мора предупредити активном политиком државне подршке (Поповић и др., 2017). Канцерогене материје у храни утичу штетно на човеково здравље и њима је човек константно изложен. Употребом пестицида, антибиотика, хормона, адитива, разних боја и конзерванса, храна је „затрована“ разним додацима који визуелно маме човека да једе такву храну (Пецарски и др., 2017).

1. Законодавни оквир безбедности хране

Законом о безбедности хране („Сл. гласник РС“, бр. 41/2009 и 12/2019), који је усвојен 2009. године и измењен и допуњен 2019. године, успостављен је ланац контроле „од њиве до трпезе“ како би се осигурала безбедност хране, а на тржишту сваки потрошач био сигуран да храна коју конзумира испуњава све захтеве здравствено-хигијенске исправности прописаног квалитета, што се постиже успостављањем Централног регистра свих субјеката у производњи хране, што је први корак у успостављању одговорности оних који послују са храном (Туцовић и др., 2017). Овим законом уређени су општи услови за безбедност хране и хране за животиње, обавезе и одговорности субјеката у пословању храном и храном за животиње, систем брзог обавештавања и узбуњивања, хитне мере и управљање кризним ситуацијама, хигијена и квалитет хране и хране за животиње.

Чланом 5. Закона извршена је подела хране према пореклу на храну животињског порекла; храну биљног порекла; мешовиту храну која садржи састојке биљног и животињског порекла; храну ни биљног, ни животињског порекла (минералне материје, со); нову храну; генетички модификовану храну и генетички модификовану храну за животиње, храну и храну за животиње добијену од генетички модификованих организама, у складу са посебним прописом.

Чланом 25. Закона јасно је дефинисана забрана стављања у промет хране која није безбедна. Небезбедном се сматра храна која је штетна по здравље људи и која није погодна за исхрану људи, при чему су дефинисане материје које чине храну небезбедном уколико је храна садржи.

Одредбом члана 26. Закона дефинисани су услови за утврђивање безбедности, тј. штетности хране. Храна није погодна за исхрану људи, ако је неприхватљива за употребу којој је намењена, због контаминације спољним или неким другим фактором, као и због труљења, кварења или распадања и истеклог рока трајања за производе означене роком трајања „употребљиво до“ у складу са прописима којима се ближе прописује декларисање хране.

Прописана је дужност свих субјеката да морају поштовати начела прописана овим Законом и то: начело анализе ризика (члан 6), начело предострожности (члан 7), и начело заштите интереса потрошача (члан 8) и начела транспарентности (члан 9).

Произвођач, који се у Закону означава као „субјект у пословању храном“ је јасно дефинисан као правно или физичко лице, односно предузетник, одговоран за испуњење законских услова за пословање храном којом управља. Чланом 13. Закона дефинисана је одговорност - Субјекти у пословању храном у складу са начелом одговорности, у свим фазама производње, прераде и промета, у оквиру делатности коју обављају, дужни су да обезбеде да храна испуњава све услове прописане Законом о безбедности хране и прописима донетим на основу њега, док надлежни органи врше службени контролу да ли наведени субјекти испуњавају све прописане услове.

Чланом 14. Закона о безбедности хране дефинисано је да међународне обавезе у области безбедности хране извршавају у складу са стандардима, смерницама, водичима и препорукама релевантних међународних организација укључујући и комисију *Codex Alimentarius*, Споразумом о примени санитарних и фитосанитарних мера *STO (SPS Agreement)*, међународним конвенцијама и другим одговарајућим међународним споразумима и размењују информације са другим националним организацијама одговорним за безбедност хране, а Влада је означена као орган који прописује начин пружања информација и поступак обавештавања у складу са обавезама преузетим Споразумом о санитарним и фитосанитарним мерама *STO*, као и начин успостављања и организације система у области безбедности и квалитета хране, пружања информација и обавештавања о стандардима, смерницама и препорукама, у складу са *Codex Alimentarius*-ом. Утврђен је принцип анализе, процене и управљања ризиком и имплементиран је систем самоконтроле, који је базиран на принципима *НАССР*.

Безбедност хране на територији Републике Србије, у оквиру својих овлашћења обезбеђују субјекти који се уписују у Централни регистар објеката и други субјекти у области безбедности хране и хране за животиње, које чине Министарство пољопривреде, шумарска и водопривреде, Министарство здравља и лабораторије, у складу са чланом 11. Закона.

На основу члана 18. Закона, основана је Дирекција за националне референтне лабораторије, као орган управе у саставу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, која врши послове лабораторијског испитивања и њиме повезане стручне послове у ланцу хране.

Чланом 12. Закона о безбедности хране извршена је подела надлежности у области безбедности хране, између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарства здравља, као и унутар самог Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, што је допринело унапређењу рада субјеката у пословању храном и надлежних инспекцијских служби. Дефинисане су фазе у области послова са храном у којима се обављају службене контроле од

стране Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде преко надлежних инспекција, министарства надлежног за послове здравља преко надлежне санитарне инспекције.

Законом о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018) уређен је плански систем Републике Србије, односно управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима предлажу, усвајају и спроводе сви учесници у планском систему, међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања.

Законом о инспекцијском надзору („Сл. гласник РС“, бр. 36/2015, 44/2018 – др. закон и 95/2018) уређена су садржина, врсте и облици и поступак инспекцијског надзора, овлашћења и обавезе учесника у инспекцијском надзору, као и друга питања од значаја за инспекцијски надзор.

2. Обавезе и одговорности субјеката у пословању храном

Услед све веће забринутости за безбедност хране, како потрошача, тако и државних органа, предузете су активности које су водиле ка поштравању законске регулативе и увођење стандарда који уз законску регулативу имају циљ да унапреде управљање безбедношћу храном. Сви стандарди полазе од чињенице да субјекти у ланцу хране послују у складу са локалном законском регулативом уз уважавање међународно усвојених правила (Раковић и др, 2013). Тако су усвојена правила у овој области на различитим нивоима:

- 1) Глобална – смернице Светске здравствене организације и *Codex Alimentarius Commission* – САС (World Health Organization, 2003);
- 2) Регионална – Регулатива Европског парламента и Савета ЕЦ No. 178/2002 (Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety);
- 3) Национална регулатива – Закон о безбедности хране;
- 4) ISO стандарди и други стандарди из области безбедности хране - *ISO 22000:2005* Системи менаџмента безбедности хране;
- 5) Интерни стандарди великих корпорација.

Систем менаџмента безбедношћу хране, базиран на захтевима ISO 22000:2005 (*Food safety management systems - FSMS*), примењив је на све организације које су, директно или индиректно, укључене у један или више корака ланца исхране. Базира се на утврђивању захтева за производе (финалне и полазне), дефинисању начина реализације/контроле производа и процеса, анализи опасности и на основу њених резултата, одлуци о начину управљања опасностима односно мерама контроле, надзору над системом, верификацији адекватности спроведених активности и добијених резултата и сталном ажурирању и унапређивању (Савовић, 2007).

Codex Alimentarius је поставио темеље добре хигијенске и произвођачке праксе, још од свог првог издања 1969. године, који је више пута допуњаван током времена. Основни принципи кодекса су:

- 1) идентификација основних принципе хигијене хране применљиве кроз читав ланац хране да би се остварио циљ који обезбеђује да храна буде безбедна и погодна за исхрану људи;
- 2) препорука НАССР приступа као средства за остварење безбедности хране;
- 3) назначавање начина за примену ових принципа и
- 4) давање смерница за специфичне кодексе који могу бити потребни за поједине секторе у ланцу хране.

Одредбом члана 31. Закона о безбедности хране дефинисано је да су субјекти у пословању храном дужни да, у свим фазама производње, прераде и промета хране и хране за животиње

којим управљају, обезбеде да храна или храна за животиње испуњава услове прописане законом и другим посебним прописима, као и да докажу испуњеност тих услова.

У свим фазама производње, прераде и промета хране и хране за животиње мора бити обезбеђена следљивост, у складу са чланом 32. Закона. Субјект у пословању храном и храном за животиње дужан је да идентификује сваки субјект, од којег набавља и којег даље снабдева храном, храном за животиње, животињама које служе за производњу хране, или било коју супстанцу која се уграђује или се очекује да ће бити уграђена у храну или храну за животиње. Он је дужан да има успостављен систем и процедуре које обезбеђују доступност података о следљивости. Храна или храна за животиње, која се ставља у промет на територији Републике Србији или за коју постоји вероватноћа да ће бити стављена у промет, мора да буде на одговарајући начин означена и евидентирана ради идентификације и следљивости хране и хране за животиње.

Одговорност субјеката у пословању храном дефинисана је чланом 33. Закона. Ако субјект у пословању храном, основано сумња или утврди да је настала повреда прописаних услова безбедности хране, дужан је да одмах покрене поступак за повлачење предметне хране из промета и о томе обавести Министарство, односно министарство надлежно за послове здравља. Ако је та храна дошла до потрошача, дужан је да на ефикасан и прецизан начин, информиса потрошача о разлогу повлачења хране и, ако је то неопходно, захтева од потрошача повраћај хране која му је већ испоручена, ако се другим мерама не може постићи висок ниво заштите здравља. Субјект у пословању храном, одговоран за промет на мало и дистрибуцију хране која не укључује паковање, декларисање и означавање, на основу информације о повреди прописаних услова за безбедност хране, дужан је да одмах покрене поступак за повлачење предметне хране из промета. У том случају, дужан је да пружи информације које се односе на следљивост хране, сарађује у активностима које предузимају субјекти у производњи и промету, као и Министарство, пољопривреде, шумарства и водопривреде, односно Министарство здравља. Уколико субјект у пословању храном основано сумња или утврди да храна коју је ставио у промет може бити штетна за здравље људи, дужан је да одмах о томе, као и о предузетим мерама којима се унапред спречава ризик по потрошача, обавести Министарство, пољопривреде, шумарства и водопривреде, односно Министарство здравља. Субјект у пословању храном не сме да спречава било које лице да сарађује са Министарством, пољопривреде, шумарства и водопривреде, односно Министарством здравља.

Услови хигијене хране у пословању храном прописани су одредбом члана 45. Закона. Субјекти у пословању храном дужни су да обезбеде да у свим фазама производње, прераде и промета хране које су под њиховом контролом, буду испуњени прописани услови у вези са хигијеном хране. Лица, која на радним местима у производњи или промету хране рукују и долазе у додир са храном, морају имати основна знања о хигијени хране и о личној хигијени и морају носити радну одећу и обућу.

Анализа опасности и критичних контролних тачака (*Hazard Analysis Critical Control Points – HACCP*), прописана чланом 47. Закона, представља систем безбедности хране који се заснива на анализи и контроли потенцијалних биолошких/микробиолошких, хемијских и физичких опасности којима су изложене сировине, могућих опасности при руковању, производњи, дистрибуцији и конзумирању крајњег производа. Његова примена подразумева поштовање стандардних оперативних процедура и упутстава којима се смањују ризици по безбедности хране у свим фазама производње, прераде и промета хране. Овај систем је почео да се развија раних '60. године, а прво је коришћен за постизање максималне безбедности хране за астронауте у америчком свемирском програму. Светска здравствена организација је веома рано препознала важност *HACCP* концепта за безбедност хране и последњих 30 година има водећу улогу у његовој промоцији и развоју (Томашевић, 2010). Његове главне карактеристике су да је научно заснован, делује превентивно, користи оцену ризика као алат, систематичан је, документован и проверљив (Курељушић и др., 2023). Подразумева производњу здравствено

исправних намирница превентивним, а не последичним (инспекцијским) деловањем. Предност овог система је успостављање одговорности за безбедност намирница свих учесника у ланцу производње хране, а крајњи исход је максимално безбедан производ и максимално економична и ефикасна производња (Кокеза и др., 2012).

3. Надзор у области безбедности хране

Надзор над применом одредаба Закона о безбедности хране и прописа донетих на основу овог закона врши Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, односно Министарство здравља, односно у складу са поделом надлежности, у складу са чланом 72. Закона. Инспекцијски надзор над применом одредаба овог закона и прописа донетих на основу овог закона Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде врши преко ветеринарских инспектора, фитосанитарних инспектора и пољопривредних инспектора, а Министарство здравља преко санитарних инспектора. Све инспекцијске службе у систему безбедности хране, у ревидираном периоду, инспекцијски надзор вршиле су у складу са донетим Плановима инспекцијског надзора и извештавале о томе Годишњим извештајима о раду инспекције (Државна ревизорска институција, 2023).

Ради постизања високог нивоа заштите живота и здравља људи, а у зависности од врсте хране, контрола хране, у складу са прописима којима се уређује безбедност и контрола хране, Правилником о врсти хране и начину вршења службене контроле, као и листи мешовите хране и начину вршења контроле те хране („Сл. гласник РС“, бр. 29/19) дефинисана је подела надлежности приликом вршења инспекцијског надзора.

4. Хармонизација прописа са правним тековинама Европске Уније у области безбедности хране

Од самог настанка Европске заједнице један од приоритета било је дефинисање политике пољопривредне производње. Европска унија (ЕУ) је после САД друга држава у свету по извозу пољопривредних производа, а прва у свету по обиму производње прехранбених производа и међу највећима по броју потрошача (Васовић, 2016). У ЕУ успостављен је систем анализе ризика и идентификације опасности у производњи хране и процене значаја тих опасности за здравље потрошача (Анџин, 2013.)

Дугогодишњим циљевима заједничке пољопривредне политике ЕУ (*Common Agricultural Policy – CAP*), за период 2023-2027. године додати су и нови циљеви – значај пољопривреде за очување животне средине и безбедност хране (European Commission, 2021), дефинисањем измена стратешког плана, у форми нове регулативе (Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013). Најзначајнији принципи нове политике безбедности хране су интегрални приступ „од њиве до трпезе“, анализа ризика, принцип предострожности, следљивост, увођење брзих заштитних мера у кризним случајевима, регулисање контроле тзв. „нове хране“, исправно информисање потрошача и др. (Бунчић, 2006).

Европска унија је веома посвећена спровођењу политике безбедности хране, што је сложен и вишеструки подухват. Политика ЕУ о безбедности хране штити здравље у сваком делу прехранбеног ланца, спречавајући контаминацију хране и промовишући хигијену хране, здравље биља и здравље и добробит животиња (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде). Обезбеђење безбедности снабдевања храном је већ дуго један од главних приоритета ЕУ. За успешну примену и континуирано унапређење политике безбедности хране,

од суштинског значају су стални напори да се побољшају транспарентност, комуникација и стратегије управљања ризиком. На овај начин се штити јавно здравље и доприноси се изградњи поверења потрошача и одржавању отпорног и безбедног система исхране за будуће генерације (Pivčaća & Vара, 2023).

Закључивањем Споразума о стабилизацији и придруживању, који је ступио на снагу 1. септембра 2013. године, Република Србија је добила статус државе придружене Европској унији, чиме се обавезала на постепену либерализацију трговине индустријским и пољопривредним производима и усклађивање националних прописа са правним тековинама ЕУ, као и на њихово правилно примењивање и спровођење (Глинтић, 2012б).

На свом путу приступа Европској унији, Република Србија још увек није отворила Поглавље 12 - Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна безбедност, које дефинише детаљна правила у области безбедности хране (односи се на безбедност хране; ветеринарску политику; стављање на тржиште хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла; безбедност хране за животиње; фитосанитарну политику и генетички модификоване организме. Општа политика о прехранбеним производима поставља хигијенска правила за производњу хране. Штавише, *acquis* пружа детаљна правила у области ветерине, која су од суштинског значаја за очување здравља животиња, добробити животиња и безбедности хране животињског порекла на унутрашњем тржишту.

Према Извештају Европске комисије о политици проширења ЕУ за 2024. годину, који се односи на Републику Србију, констатовано је да је правни и институционални оквир за отварање Поглавља 12 успостављен. Међутим, делимично усклађени правни оквир још увек треба да буде у потпуности усклађен са правним тековинама ЕУ, док институционални оквир захтева јачање. У области опште безбедности хране, Србија тек треба да усвоји стратегију и акциони план за усаглашавање са правним тековинама ЕУ, док ниједан оквирни закон није усаглашен са правним тековинама ЕУ у извештајном периоду. Србија и даље примењује неефикасан приступ заснован на ризику, а компаније из ЕУ настављају да се жале на компликоване и скупе граничне контроле хране из увоза, што негативно утиче на трговинске токове и доводи до повећања трошкова и за фирме и за потрошаче. (European Commission, 2024). Даље је наведено да је неопходан рад на усклађивању законодавства о генетски модификованим организмима са правним тековинама ЕУ, како би се ова област регулисала на безбеднији и транспарентнији начин, што је кључно за даљи напредак у преговорима за чланство у Светској трговинској организацији и представља предуслов за отварање овог поглавља, о чему је Србија упозорена и у Извештају Европске комисије о политици проширења ЕУ за 2023. године (European Commission, 2023).

Неопходно је наставити са хармонизацијом прописа Републике Србије са ЕУ *acquis* у области безбедности хране, првенствено које се односи на уређење систем производње, промета, контроле и потрошње хране, како хране домаћег порекла, тако и хране која потиче из увоза, ради достизања највиших европских стандарда у области безбедности хране и ветеринарске политике. Наведена обавеза проистиче и из настојања Републике Србије да се прикључи Европској унији и да свој систем безбедности хране усагласи са одговарајућим захтевима. Стандарди ЕУ у овој области засновани су на принципу превенције, а не санкције за неиспуњавање прописаних мера. Њиховим испуњавањем омогућава се трговина на глобалном тржишту и отвара могућност знатно веће зараде за домаће привреднике, и поред тога што иницијално имплементација ових стандарда изискује значајна улагања (Сандић, 2018). Такође, тиме би Република Србија обезбедила не само конкурентност српских производа на европском тржишту, већ и задовољство и заштиту потрошача (Глинтић, 2012а).

Република Србија је започела реформу система безбедности хране усвајањем Закона о ветеринарству 2005. године („Сл. гласник РС“, бр. 91/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019 – др. закон). Највећи напредак у хармонизацији прописа остварен је у периоду 2009. до 2010. године, када је

усвојено преко 30 закона из области пољопривреде (Глинтић, 2012б). Доношењем Закона о безбедности хране учињен је велики искорак у правом смеру, на основу кога је усвојен велики број подзаконских аката.

Закључак

Обезбеђивање безбедне и здравствено исправне хране од пресудног значаја за здравље људи и друштвени напредак. Храна која није безбедна представља велику опасност за људско здравље, али и привреду државе, а посебно погађа осетљиве и маргинализоване групе становништва. Безбедност хране је комплексан аспект који укључује надзор квалитета, придржавање стандарда, као и спречавање ризика од контаминације и болести преносивих храном. Представља заједничку одговорност различитих националних власти и захтева мултисекторски, здравствени приступ. Успостављени законодавни оквири на глобалном, регионалном и националном нивоу, као и континуирана контрола и унапређивање производних процеса, представљају неопходне мере за обезбеђивање безбедности хране. Ангажовање свих субјеката у ланцу исхране уз строго поштовање прописаних стандарда и процедура доприноси заштити здравља потрошача, а системи као што је НАССР помажу у процени и управљању ризиком. Упркос изазовима који укључују контаминацију хране, присуство штетних супстанци и утицај канцерогена, применом савремених стандарда и процедура ови ризици се могу смањити на најмању могућу меру, што је основа за очување здравља и благостања људске популације.

Достизање стандарда које је поставила ЕУ у области безбедности хране је дуготрајан и захтеван процес, који захтева изградњу капацитета за испуњење постављених захтева. У поглављу 12, које се односи на безбедност хране, правне тековине ЕУ (*EU acquis*) се већином састоје од великог броја прописа из разних области, који су прилично захтевни за преношење, спровођење и примену. Република Србија, у својству државе кандидата за приступ Европској унији, дужна је да обезбеди преношење тековина ЕУ путем добро обучене државне управе одговарајуће структуре. Поред обавезе да у потпуности имплементира *acquis* у своје националне прописе пре дана приступања Европској унији, Република Србија је дужна да осигура оснажење својих административних капацитета и процедура, као и њихову реформу пре приступа ЕУ. Поштовање стандарда у области безбедности хране уско је повезано са способношћу и спремношћу домаћих привредника у овој области да у свом пословању обезбеде безбедност хране у свакој фази.

И поред тога што још увек Поглавље 12 за Републику Србију није отворено, евидентно је да је Србија у протеклом периоду урадила велики помак у области безбедности хране, што је и наведено у Извештају Европске комисије о политици проширења ЕУ за 2024. годину констатацијом да је правни и институционални оквир за отварање овог Поглавља успостављен, уз напомену да правни оквир још увек није у потпуности усклађен са правним тековинама ЕУ, док институционални оквир захтева јачање.

Ради обезбеђења остваривања права на приступ здравој и безбедној храни, као једном од основних људских права, Република Србија је у претходном периоду остварила знатан напредак, али је потребно да ојача систем контроле и обавештавања у циљу заштите здравља и добробити свих својих грађана.

Референце

- Анцин, И. (2013). Здравствено безбедносни стандарди прехранбених производа као облик заштите потрошача у Европској унији. *Пословна економија*, 7(1), 259-277.
- Балтић, М., Ђурић, Ј., Мандић, С., Пећанац, Б., & Лончина, Ј. (2013). Потрошачи и безбедност хране. *Гласник хемичара, технолога и еколога Републике Српске*, 11-16.

- Bjelajac, Ž., Dukić-Mijatović, M., & Drgojlović, J. (2017). Food safety as one the main safety preoccupations of a modern men. *Economics of Agriculture*, 64(1), 191-204.
- Бунчић, О., & Рудан, А. (2006). Правни оквири и институције ЕУ значајни за безбедност хране. *Технологија меса*, 47(1-2), 1-7.
- Државна ревизорска институција (2023). Извештај о ревизији сврсисходности пословања: Безбедност хране у Републици Србији, број 400-493/2023-04/39 од 25. децембра 2023. године, Београд.
- European Commision (2024). Commission staff working document - Serbia 2024 Report, Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, 2024 Communication on EU enlargement policy (SWD(2024) 695 final). Brussels, 30.10.2024.
- European Commision (2023). Commission staff working document - Serbia 2023 Report, Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, 2023 Communication on EU enlargement policy (SWD(2023) 695 final). Brussels, 08.11.2023.
- European Commision (2022). Common agricultural policy for 2023-2027: 28 CAP strategic plans at a glance. *Agricultural and Rural Development*.
- Глинтић, М. (2012а). Изазови пред Републиком Србијом у процесу хармонизације прописа у области безбедности хране и ветеринарске политике. *Страни правни живот*, 215-227.
- Глинтић, М. (2012б). Безбедност хране. Усклађивање права Републике Србије са правним тековинама ЕУ, *Институт за упоредно право*, 75-86.
- Југовић, З., Пецарски, Д., Јордовић, Б., & Будуновић, М. (2017). Безбедност хране. 1. конференција са међународним учешћем „Безбедност хране и здравље“, Чачак, 7-14.
- Кокеза,, Г., Урошевић, С., Бугарски, Б., & Милојевић, М. (2012). Значај примене система НАССР за унапређење безбедности хране у одрживој прехранбеној иднустрији, *Ecologica*, 19(67), 501-504.
- Курељушић, М., Љубојевић Пелић, Д., & Малетић, Ј. (2023). Биосигурност у ланцу производње хране: Подршка произвођачима или заштита потрошача? 34. Саветовање „Дезинфекција, дезинсекција и дератизација – Један свет једно здравље“, Врњачка бања, 94-101.
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. Безбедност хране, ветеринарка и фотосанитарсна политика у ЕУ, <https://europa.rs/images/publikacije/Bezbednost-hrane.pdf> (31.10.2024.)
- Пецарски, Д., Илић, М., & Милошевић, М. (2017). Канцерогене материје у храни. 1. конференција са међународним учешћем „Безбедност хране и здравље“, Чачак, 52-61.
- Поповић, В., Вуковић, П., & Ћосић, М. (2017). Политика безбедности и квалитета хране у Републици Србији. *Економика пољопривреде*, 64 (4), 1607-0617.
- Правилник о врсти хране и начину вршења службене контроле, као и листи мешовите хране и начину вршења контроле те хране („Сл. гласник РС“, бр. 29/19)
- Puvača, N., & Vapa, B. (2023). Implementation of food safety policy in the European Union – guidance, variety, and resolution of challenges. *Law - Theory and Practice*, 41(1), 18-34.

- Раковић, Ј., Карабасил, Н., Димитријевић, М., Балтић, М., & Павличевић, Н. (2013). Примена и провера система безбедности хране. Годишњак Факултета безбедности, 183-190.
- Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013 (OJ L 435/1, 6.12.2021, p. 1-186)
- Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety (OJ L 31, 1.2.2002., p. 1-24).
- Савовић, И. (2007). Мере контроле у систему менаџмента безбедношћу хране, процена, одабир, валидација и верификација резултата. 34. Национална конференција о квалитету „Фестивал квалитета 2007“, Крагујевац.
- Савовић, И., Кокић Арсић, А., Кањевац Миловановић, К., & Ђорђевић, А. (2012). Квалитет и безбедност хране из угла корисника. Зборник радова са националне конференције о квалитету и о квалитету живота, Крагујевац, 105-112.
- Сандић, М. (2019). Измене и допуне законодавства Републике Србије о безбедности хране у светлу најновијих решења у регулативи ЕУ. Право и привреда, 57(4-6), 763-773.
- Томашевић, И. (2010). Управљање безбедношћу у производњи хране – практикум. Пољопривредни факултет, Универзитет у Београду, Београд.
- Туцовић, М., Борисљевић, С., & Рисимовић, М. (2017). Безбедност хране у Србији. 1. конференција са међународним учешћем „Безбедност хране и здравље“, Чачак, 23-31.
- United Nations General Assembly (1948). The Universal Declaration of Human Rights – UDHR (A/RES/217(III), New York.
- United nations (2024). World Food Safety Day 7 June, <https://www.un.org/en/observances/food-safety-day/resources> (1.11.2024.)
- Vasović, S., & Ilić, D. (2016). Analiza politike i aktivnosti Evropske unije u proizvodnji hrane. Serbian Journal of Engineering Management, 1(1), 66-69.
- World Health Organization (2003). Recommended International Code of Practice. General Principles of Food Hygiene. CAC/RCP 1-1969, Rev. 4-2003. Codex Alimentarius. FAO, Rome.
- World Health Organization (2024). Food safety – key facts, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/food-safety> (1.11.2024.)
- Закон о безбедности хране („Сл. гласник РС“, бр. 41/2009 и 17/2019).
- Закон о инспекцијском надзору („Сл. гласник РС“, бр. 36/2015, 44/2018 – др. закон и 95/2018).
- Закон о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018).
- Закона о ветеринарству („Сл. гласник РС“, бр. 91/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019 – др. закон).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

005:001.895(082)(0.034.2)
658:[007:004(082)(0.034.2)

МЕЂУНАРОДНА научно-стручна конференција МЕФкон Иновације као покретач развоја (2024 ; Београд)

Зборник радова са међународног скупа [Електронски извор] / Међународна научно-стручна конференција МЕФкон 2024 Иновације као покретач развоја, [Београд, 5. децембар 2024. године] ; [организатор] Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије ... [и др.] = International conference proceedings / International scientific & professional conference MEFkon 2024 Innovation as the Initiator of Development, December 5th 2024, Belgrade ; [organizer] Faculty of Applied Management, Economy and Finance ... [et al.] ; [уредници, editors Darjan Karabašević, Svetlana Vukotić, Gabrijela Popović]. - Београд : Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије = Belgrade : Faculty of Applied Management, Economy and Finance, 2024 (Београд : Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст, слика ; 12 cm

Тираж 100. - Предговор / уредници = Foreword / editors. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts ; Апстракти.

ISBN 978-86-84531-76-8

а) Управљање иновацијама -- Зборници б) Предузећа -- Пословање -- Информациона технологија -- Зборници

COBISS.SR-ID 157705993